

Утвърдил:

Декан

Дата

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ "СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"

Факултет: Философски

Специалност: (код и наименование)

Ф	Ф	С	6	6	0	1	1	3
---	---	---	---	---	---	---	---	---

Политическа социология

УЧЕБНА ПРОГРАМА

Дисциплина:

3	0	0	2
---	---	---	---

ГРАЖДАНСКО УЧАСТИЕ И ГРАЖДАНСКИ КОНТРОЛ

Преподавател: доц. д-р Петя Любомирова Кабакчиева

Учебна заетост	Форма	Хорариум
Аудиторна заетост	Лекции	30
	Семинарни упражнения	30
Обща аудиторна заетост		60
Извънаудиторна заетост	Доклад/Презентация	30
	Самостоятелна работа в библиотека или с ресурси	30
Обща извънаудиторна заетост		90
ОБЩА ЗАЕТОСТ		150
Кредити аудиторна заетост		2
Кредити извънаудиторна заетост		3
ОБЩО ЕКСТ		5

№	Формиране на оценката по дисциплината	% от оценката
1.	Участие в тематични дискусии в часовете	20%
2.	Текуща самостоятелна работа /контролно	60%
3.	Изпит	20%

Формиране на оценката по дисциплината	
Workshops (информационно търсене и колективно обсъждане на доклади и реферати)	
Участие в тематични дискусии в часовете	
Изпит - курсов проект	

Критерии на оценяване	
За оценка „Отличен“	Активно участие в повечето семинарни упражнения; оценки над 5,5 на самостоятелната работа и изпита. Познава характеристиките на гражданското общество и формите на гражданско участие и контрол, както и индикатори за измерването им.
За оценка „Много добър“	Активно участие в половината семинарни упражнения; оценки над 4,5 на самостоятелната работа и изпита. Познава характеристиките на гражданското общество и формите на гражданско участие и контрол, както и индикатори за

	измерването им.
За оценка „Добър“	Участие в някои семинарни упражнения; оценки над 3,5 на самостоятелната работа и изпита. Познава характеристиките на гражданското общество и формите на гражданско участие и контрол.
За оценка „Среден“	Присъствие на семинарни упражнения; оценки 3 на самостоятелната работа и изпита. Познава основни характеристики на гражданското общество и формите на гражданско участие и контрол.

Анотация на учебната дисциплина:

Курсът си поставя две цели. Първата цел включва представяне на специфичното конституиране на гражданското общество и гражданските практики като елемент от Западноевропейската модерност, в посткомунистическите държави и в България. Ще се анализират социалните предпоставки за появата на гражданско общество, обвързани с диференциацията на различните социални сфери на живот, обособяването на публичното и частното и пр., както и специфичните модуси на гражданското общество /гражданско неподчинение, граждански протести и инициативи, граждански движения, НПО/. Втората цел засяга по-широкия проблем за възможностите за гражданско участие и включване на гражданите в правенето на политики. Това означава разглеждане на различни форми на гражданско участие в процесите на изработване на публични политики, както и на форми на контрол върху вземането на решения от местните и централни власти. Тези граждански прояви са както институционални, така и свързани с определен тип отработени социологически техники за включване на заинтересованите лица в процеса на управление - изследвания на потребностите, изследвания с участие (participatory research and action), мониторинг и оценка на програми, проекти, политики, делиберативни техники.

В семинарните упражнения ще се проиграват тези техники, и ще се разглеждат различни форми на граждански протести и участие.

Предварителни изисквания:

Няма

Очаквани резултати:

Познание на характеристиките и формите на проява на гражданското общество, на индикатори за измерването им, на техники за включване на заинтересованите лица в процеса на управление.

Учебно съдържание

№	Тема:	Хорариум
1	Възникване и дефиниции за гражданско общество. Социално исторически предпоставки за възникването на гражданското общество - общ преглед. Обособяване на публично и частно, на модерната държава като публична власт и на гражданското общество като публична опосреденост на частни интереси. Дефиниция на гражданско общество.	2 ч. л. + 2 ч. упр.
2	Граждански статус и различни типове права. Разглежда се неотменната връзка на идеята за гражданско общество с типовете права. Гражданският статус съобразно Т.Х. Маршал и Т. Ботомор. Има ли групови права, дебатът за мултикултурализма.	2 ч. л. + 2 ч. упр.
3	Гражданска култура и граждански действия. Разглеждат се следните граждански прояви: протести, митинги, стачки гражданско неподчинение благотворителност, дарителство. граждански инициативи граждански движения	4 ч. л. + 4 ч. упр.

	граждански сектор, граждански организации - наименованията им в различните страни; определение на НПО (НСО) Определение за гражданска култура, типове гражданска култура /Алмънд и Верба/	
4.	Типове демокрация и гражданско участие Разглежда се кризата на представителната демокрация и нейни възможни алтернативи и насоки на развитие - пряка демокрация, демокрация на участието, делиберативна демокрация	2 ч. л. + 2 ч. упр.
5.	Индикатори за измерването на гражданското участие. Какво означава индекс на гражданско участие? Изследването СИВИКУС Ще бъдат представени използваните в изследвания като Европейско изследване на ценностите, Европейско социално изследване индикатори, измерващи степента и формите на гражданска активност, както и методологията на изследването СИВИКУС.	2 ч. л. + 2 ч. упр.
6.	Гражданското общество в България: възникване и развитие до 1944 г. Може ли да се говори за гражданско общество при комунизма? Ще се разгледат читалищата като първа форма на граждански сдружения. След това ще се проследи структурирането на гражданското общество в буржоазна България и постоянната „битка” между автономните граждански сдружения и държавната опека. Ще се дискутира въпроса дали наличието на „обществени организации” и профсъюзи по времето на комунизма може да се приеме за наличие на гражданско общество.	2 ч. л. + 2 ч. упр.
7.	Етапи на развитие на гражданското общество в България, Полша, Чехия, Унгария от 80 те години на миналия век досега. Ще бъдат представени основните дисидентски движения в 4те страни, както и резултати от сравнително изследване на състоянието на гражданското общество в тези страни, проведено през 2011 г.	2 ч. л. + 2 ч. упр.
8.	Специфика на гражданското общество в съвременна България. НПО срещу спонтанни прояви на гражданска активност? Виртуалната он лайн активност. Сегашно състояние на гражданския сектор– брой НПО, структура, нормативна регулация – Закон за ЮЛНЦ, финансиране. Спонтанни форми на гражданска активност. Кои граждански действия са успешни. Каква е ролята на социалните мрежи, форумите, блогите, Туитър?	4 ч. л. + 4 ч. упр.
9.	Институционализирани форми на гражданско участие при правенето на политики. Форми на пряка демокрация в съвременна България. Ще се разгледат различните форми на пряка демокрация – плюсове и минуси, както и законодателната уредба на проявите на пряка демокрация в България.	2 ч. л. + 2 ч. упр.
10.	Гражданско участие и местна власт. Ще се представят резултати от изследване на оценката на гражданите за спазване на 12 принципа на добро управление в някои общини. Ще се обсъди ролята на обществените съвети, възможното участие в правенето на местните бюджети.	2 ч. л. + 2 ч. упр.
11.	Социологическите изследвания като форма на граждански контрол и гражданско участие Ще се представи методологията и ролята за осъществяване на граждански контрол и гражданско участие на: изследвания чрез участие (participatory action research), изследвания на нуждите, социална оценка и мониторинг	4 ч. л. + 4 ч. упр.

12.	Делиберативна демокрация и делиберативно допитване Ще се представи методологията на Фишкин и Ласкин за провеждане на делиберативно допитване чрез конкретен пример.	2 ч. л. + 2 ч. упр.
-----	---	------------------------

Конспект за изпит

№	Въпрос
1	Възникване и дефиниции за гражданско общество.
2	Граждански статус и различни типове права.
3	Гражданска култура и граждански действия.
4.	Типове демокрация и гражданско участие.
5.	Индикатори за измерването на гражданското участие. Какво означава индекс на гражданско участие? Изследването СИВИКУС.
6.	Гражданското общество в България: възникване и развитие до 1944 г. Може ли да се говори за гражданско общество при комунизма?
7.	Етапи на развитие на гражданското общество в България, Полша, Чехия, Унгария от 80 те години на миналия век досега.
8.	Специфика на гражданското общество в съвременна България. НПО срещу спонтанни прояви на гражданска активност? Виртуалната он лайн активност.
9.	Институционализирани форми на гражданско участие при правенето на политики. Форми на пряка демокрация в съвременна България.
10.	Гражданско участие и местна власт.
11.	Социологическите изследвания като форма на граждански контрол и гражданско участие.
12.	Делиберативна демокрация и делиберативно допитване.

Библиография

Основна:

- Алмънд, Г., и С. Верба .1998. *Гражданската култура*, С. Гал-ико.
- Гаврилова, Р. Еленков Ив. 1998. *Към историята на гражданския сектор*, София, ФРГО.
- Гелнер, Ъ. 1996. *Условията на свободата. Гражданското общество и неговите съперници*, София, Обсидиан.
- Гидънс, А. 1999. *Третият път*. София, Прозорец.
- Дарендорф, Р. 2000. *След 1989. Морал, революция и гражданско общество*, София, Дружество “Гражданин”.
- Димитров, Р. /съст./ 1998. *Гражданските организации. Дефиниция и класификации*, София, ФРГО.
- Закон за ЮЛ с нестопанска цел. Въпроси и отговори*. 2011, София, БЦНП.
- Индекс на гражданското участие 2008 -2010*, 2011, София, ИОО.
- Кабакчиева, П. /съст./ 1998. *Образите на гражданския сектор. Рефлексии върху изследователската практика*, София, ФРГО.
- Кабакчиева, П. 2001. *Гражданското общество срещу държавата*, София, ЛИК.
- Кабакчиева, П. 2011 /съст./ *Дарителството в съвременна България*, София, БУП и НБУ.
- Лукач, Дж. 2005. *Демокрация и популизъм*, София, Обсидиан.
- Мисията възможна? Набиране на средства в България*.2007 София, ФРГИ.
- Хранова, А. и М. Якимова /съст./ *Нация и гражданство. Български и балкански посоки*. В *Критика и хуманизъм*, кн. 37, бр. 2/2011.
- Саламън Л., Х. Анхайър. “Нестопанският сектор: нова глобална сила”, в *Социологически преглед*, бр. 1-2, 1994.
- Стоукс, П. Найт, Б. 1999. *Гражданско общество и държавна политика*, София, Фондация “Развитие на гражданския сектор”.
- Фотев, Г. /съст./ 2009. *Европейските ценности в днешното българско общество* София, Университетско издателство „Св. Кл. Охридски”.

Alexander, J. 2006. *The Civil Sphere*. Oxford, Oxford Univ. Press.

Kabakchieva, P. and D. Hristova- Kurzydowski. 2012. *Civil Society in Bulgaria: NGOs versus Spontaneous Civic Activism*, Sofia, OSI .

Допълнителна:

Bachrach, P. and A. Botwinick, 1992. *Power and Empowerment. A Radical Theory of Participatory Democracy*. Temple University Press, Philadelphia.

Barber, B. 1996. *Jihad vs McWorld*. Ballantine Books, New York .

Blackburn, J. and James Holland. 1998. *Who Changes?* Intermediate Technology Publications, Bath Press, Bath

Goodin, R. (ed.)1996. *The Theory of Institutional Design*, Cambridge Univ. Press.

Holland J. and James Blackburn. (1998) *Whose Voice?* Intermediate Technology Publications, Bath Press, Bath

Marschall T.H. and T. Bottomore, 1996. *Citizenship and Social Class*, SAGE.

McGee R. and Andy Norton, May, 2000. *Participation in Poverty Reduction Strategies* Working Paper of Institute of Development Studies.

Narayan D. et al 2000. *Can Anyone Hear Us*, Washington DC, World Bank.

Putnam, R.1995. "Bowling Alone: America's Declining Social Capital," *Journal of Democracy* 6 (January).

Turner, Br. (ed.), 1993. *Citizenship and Social Theory*, SAGE Publ.

Февруари 2016 г.

Съставил: Доц. д-р Петя Кабакчиева